

Državni zakonik

za

kraljevine in dežele, zastopane v državnem zboru.

Kos LXXI. — Izdan in razposlan dne 28. novembra 1905.

Vsebina: Št. 176. Ukaz, s katerim se izdajajo na podstavi § 74 zakona z dne 8. marca 1885. l. o izpremembi in dopolnitvi obrtnega reda obči predpisi v varstvo življenja in zdravja pomožnih delavcev.

176.

Ukaz voditelja trgovinskega ministristva v porazumu z ministrom za notranje stvari z dne 23. novembra 1905. l.,

s katerim se izdajajo na podstavi § 74 zakona z dne 8. marca 1885. l. (drž. zak. št. 22) o izpremembi in dopolnitvi obrtnega reda obči predpisi v varstvo življenja in zdravja pomožnih delavcev.

§ 1.

V obrtnih obratnih napravah v zmislu § 25 o. r., ki se odobré po začetku veljavnosti tega ukaza, se je po § 74 o. r. v varstvo življenja in zdravja pomožnih delavcev brezpogojno ravnati po naslednjih občih predpisih:

I. Delavnice.

a) Razmere prostorov.

1. Vse delavnice morajo biti tako urejene, da pride na vsako osebo, ki dela v njih, vsaj 10 kubičnih metrov zračnega prostora in vsaj 2 kvadratna metra talne površine. V obratih, v katerih se razvija škodljiv prah, plin ali sopara, je to najmanjšo mero po potrebi primerno zvišati.

2. Višina delavnic naj znaša, ako stavbni red ne obsega drugih določil, vsaj 3 metre, v podzemskih

prostorih razmerno vsaj 2·8 metra in v podstrešnih prostorih vsaj za polovico talne površine 2·9 metra.

V obstoječih poslopijih se morejo dopuščati tudi manjše višine, nego so zgoraj povedane, toda nikakor manj nego 2·6 metra, ako vrsta obrata zaradi razvijanja praha, toplote, pare i. d. ne zahteva večje višine in ako znaša zračni prostor (točka 1), ki pride na eno osebo, vsaj 15 kubičnih metrov.

b) Stavbna kakovost.

3. V delavnicah, v katerih je pód narejen iz kamna, betona ali tlakov z ilovico, je treba stalne delovne prostore — ako potrebno — pokriti z lesom ali s kako drugo tvarino, ki slabo vodi toploto, ako to ni izključeno zaradi nevarnosti ognja.

4. V delavnicah, v katerih se dela z velikimi množinami tekočin, ne sme pód prepuščati tekočine in mora imeti tako kanalizacijo, oziroma biti tako nagnjen, da se more tekočina lahko odtekat. Na stalna delovna mesta je treba po možnosti položiti rešetke iz lat.

5. Okoli ognjišč in odprtih kurišč ter okoli odprtih za kurjenje peči bodi pód vsaj 60 centimetrov na široko narejen tako, da je varen pred ognjem.

6. Raba podzemskih prostorov in podstrešnih prostorov za delavnice je dopustna samo tedaj, kadar dotični prostori ustrezajo odnosnim določilom stavbnega reda.

p6a.

Podzemski in podstrešni prostori.

Ako v stavbnem redu ni določil o podzemskih prostorih, se morejo taki prostori samo tedaj rabiti za delavnice, ako ne leže v podvodnih tleh, ako niso izpostavljeni nevarnosti povodnji in so tudi zavaro-
vani, da vanje ne more prodirati vlažnost iz tal, ako so nadalje obokani in vsaj od strani, od katere prihaja svetloba, povsem prosti, oziroma ako leže ob jarku za svetlobo, širokem vsaj en meter, ali ako je sklep oboka (sléme) vsaj 60 centimetrov nad najvišjim mestom bližnjega zemljišča (cestne površine), in pód ne leži nižje nego 2·5 metra največ pod tem mestom. Vrhutega naj bodo taki prostori dobro ventilirani in suhi.

Ako stavbni red nima o tem nikakih določil, se morejo podstrešni prostori rabiti za delavnice samo tedaj, kadar so neposrednje nad zadnjim nadstropjem ter vobče, kakor so zgrajeni, ustrezajo predpisom stavbnega reda o stanovanliščih v nadstropjih. Pód mora biti varno pred ognjem izoliran od sestave stropa zadnjega nadstropja, ki je pod njim. Streha bodi tako narejena, da izolira toploto.

c) Prometni poti.

7. Vrata, ki vodijo iz delavnic pod milo nebo, je treba napraviti tako, da se odpirajo venkaj, in vrata, ki vodijo na hodnike ali v stopnišča, naj bodo tako narejena, da se odpirajo venkaj ali, ako treba da se odpirajo, kakor se porine, in v velikih prostorih jih je treba napraviti tako, da morejo osebe, ki delajo v njih, v času nevarnosti hitro in varno iti iz teh prostorov. Vrata, ki vodijo v stopnišča, morajo biti tako napravljena, da se z odpiranjem vrat ne založi odhod po stopnicah. V delavnicah, v katerih so v delu razpočne snovi, lahko zanesljivi plini, pare ali tekočine, morajo biti vrata in podboji tako narejeni, da so varni pred ognjem.

8. V obratih, v katerih se v primeru nevarnosti prostori in poslopja ne morejo izprazniti skozi pripravljene normalne izhode brez nevarnih gnječ, zlasti kjer so lahko zanesljive snovi ali plini, je napraviti izhode za silo. Pri tem veljaj gledé skupnega števila izhodov in njihovih mer za pravilo, da imej izhod, ki je določen za ne več nego 50 oseb, vsaj 1·20 metra notranje širine in da je za večje število oseb napraviti razmerno več izhodov.

Oznameniti je treba, kateri so izhodi za silo; ako ostanejo v času normalnega obrata zaprti, mora biti ključ od vrat obešen poleg vrat, tako da je vobče dostopen, oziroma mora biti obešen pod steklom ali pod plombeno zoporo in označen z lepakom „ključ do izhoda za silo“.

9. Ako o napravi stopnic v stavbnem redu ni nikakih določil, je treba v vsakem obratnem poslopju z več nadstropji napraviti stopnice varne pred ognjem in ravne, ki so v zidanem stopnišču s streho, varno pred ognjem, in po katerih se more iz vseh prostorov poslopja priti naravnost pod milo nebo.

Pri razsežnih obratnih napravah je narediti več takih stopnic in sicer tako, da nobena točka zgradeb ni več nego 40 metrov oddaljena od stopnic.

Ako takim stopnicam ni treba služiti več nego 50 osebam, morajo biti najmanj 1·25 metra široke; za vsakih 50 oseb več je treba, da so stopnice širje za 50 centimetrov ali da se napravi razmerno več stopnic.

10. Tam, kjer je zaradi krajevnih razmer narediti stopnice za silo, se lahko tej zahtevi zadosti tako, da se na zunanji strani poslopja napravijo železne, ravne stopnice ali, če je manj delavcev, železne lestve za silo, ki naj bodo z različno označenimi in lahko pristopnimi odprtini za izhod v zvezi z delavnicami.

11. Glavni hodniki v vseh delavnicah naj imajo najmanj 1 meter širine, ki se more uporabljati in ki ni zastavljena s stebri, jermenjem, vretenicami, vreteni i. d., potrebni prehodi med stroji pa naj bodo široki 60 centimetrov. Kjer je potrebno zaradi nevarnosti delovnih strojev, zaradi velikosti delovnih kosov ali zaradi množine odpadkov tvarine, naj bodo hodniki primerno širji.

Dohod do delavnic v podstrešju ne sme voditi čez odprte podstrešne prostore, temveč naj bode obzidan s stenami, varnimi pred ognjem, in naj vodi naravnost k glavnim stopnicam, varnim pred ognjem.

d) Svetloba in razsvetljava.

12. Okna in prozorne stropje vseh delavnic je odmeriti tako, da so ti prostori zadostno svetli za dela, ki se izvršujejo v njih. Zabraniti je treba, da v zaprtih delavnicah delavcev ne moti neposrednja solnčna svetloba.

13. Vse delavnice, hodniki, stopnišča in fabriška dvorišča naj bodo v potrebi tudi po dnevi zadostno razsvetljena. Ako se rabijo tekoče svetilne snovi, se ne smejo jemati svetilke s krhkimi steklenimi telesi. Vsa svetilna telesa morajo biti varno

Stopnice.

Stopnice za silo.

Prometni poti v delavnicah.

Okna.

Umetna razsvetljava.

Vrata.

Izhodi v silo.

obešana. Svetilke za lahka hlapna goriva z gorivci, nameščenimi pod shranko za gorivo, je treba vrhu tega tako obesiti, oziroma nositi, da se shranka ne segreje preveč. V prostorih, v katerih se hranijo take svetilke, se delavci ne smejo trajno muditi. Gledé naprav z električno razsvetljavo se opozarja na „Varnostne predpise za naprave močnih tokov“, ki jih je sklenil elektrotehniški kongres na Dunaju v letu 1899. in izdalo in pregledalo elektrotehniško društvo na Dunaju.

14. V primeru razsvetljave z osrednjim razsvetlnim sistemom mora biti poskrbljeno za primerno razsvetljavo za silo, ki ne sme biti odvisna od osrednje razsvetlilne naprave in mora redno goreti vsaj pri vsakem izhodu ter na hodnikih in stopnicah.

15. Delavnice, v katerih so v delu razpočne snovi, plini, pare in tekočine, ki se lahko vnamejo, se smejo razsvetljevati le od zunaj; viri luči morajo biti od delavnice ločeni z debelo stekleno zaporo. Ako krajne razmere ne pripuščajo take razsvetljave, je dopustna razsvetljava z električnimi žarnicami s pogojem, da so žice, ki vodijo luč, dobro izolirane, da so zavarovanja nameščena zunaj in da so žarnice od vseh strani zaprte z debelim steklom, ki obdaja tudi okove.

16. Pri odprtinah v podu in odprtinah za napolnjevanje, pri okencih, odrih, platiščih, izhodih na stopnice, oknih, pri oknih dvigalnikov in odprtinah za nakladanje, pri galerijah, strminah, jamah, kanalih i. d., kjer niso narejene zanesljive naprave zoper nevarnost, da se ne zvrnejo ljudje in tvarina, je treba preskrbeti svarilno razsvetljavo, čim se zmračí.

17. V obratih, v katerih je nevarnost ognja, sme biti ambulantna razsvetljava samo z varnostnimi svetilkami, oziroma z električnimi žarnicami.

e) Kurjava.

18. Vse delavnice, v katerih se trajno mudé delavci, morajo imeti, ako niso že z obratovanjem samim zadostno segrete ali ni zaradi vrste obrata treba nižje temperature, kurilne priprave, pri katerih ni nevarnosti ognja in ki naj delujejo tako, da razvijajoča se toplota ne nadleguje delavcev ali jim ne škodujejo na zdravju. Okoli železnih peči je treba narediti pločevinaste plašče ali zaslone.

19. Delavnice, v katerih so v delu razpočne tvarine, plini, pare ali tekočine, ki se lahko vnamejo,

se smejo kuriti samo tako, da ni nobene nevarnosti, da bi se vnele.

f) Prevetrovanje.

20. V vsaki delavnici je skrbeti za primeren dovod svežega in za odvod pokvarjenega zraka, ogibaje se škodljivega prepaha.

21. Obrati, v katerih se razvija škodljiv prah, plin ali sopara, naj bodo tako urejeni, da se zabranijo škodljivi vplivi; ako je potrebno, naj se prah, plin ali sopara posrka kolikor moči tam, kjer nastaja.

22. V delavnicah, v katerih se z obratovanjem razvijajo velike množine vodene pare, je treba delati na to, da se s pripravnimi priredbami (kurilnimi napravami, krepko delujočim prevetrovanjem, umetnim dovajanjem prej segretega zraka, zaprčenjem neposrednjega pristopa mrzlega zunanega zraka, z dvojnimi okni in dvojnimi strehami i. d.) zabrani razvijanje megle, ki je nevarna za varnost delavcev, zlasti tedaj, kadar se v takih prostorih delovni stroji gonijo z motorjem.

23. Odprta ognjišča je treba opremiti s strehami za dim (dimniki za sopar) tako, da se dimovi plini odvajajo iz delavnic.

Pline eksplozijskih in sežigalnih motorjev (motorjev na plin, bencin, petrolej, špirit i. d.) je odvajati nad streho pod nebo ali v kak dimnik.

g) Vzdrževanje in ograjanje.

24. Stavbne naprave vsakega obrata je vzdrževati tako, da so vedno varne za obrat in snažne. Posebna pozornost se mora obračati na težko obremenjene konstrukcije stropov.

25. Dohode do vrat in stopnic je vzdrževati v dobrem stanju in brez vseh prometnih ovir; isto velja o vseh drugih prometnih potih, ako ni od načina obratovanja odvisno začasno odkladanje materiala.

26. Na vsakih stopnicah mora biti vsaj držaj in na odprtih straneh trdna ograja; gornje konce držajev ali ograj je ali vdeliti v steno ali pri ograjah, ki stoje same, zaviti navzdol.

27. Odprtine v podu in odprtine za napolnjevanje, okenca, odre, platišča, izhode na stopnice, okna, okna dvigalnikov, galerije, strmine, jame, kanale i. d. je treba ograditi v zabrambo, da se ne zvrnejo ljudje in gradivo.

II. Naprave parnih kotlov.

a) Kotlarnica.

Višina. 28. Kotlarnica bodi tako visoka, da je nad kotlovim platiščem svoboden prostor, ki ima najmanj 1.8 metra razmerne višine in ki se nikakor ne sme uporabljati za delavnico, spalnico, skladišče ali sušilnico.

Izhodi. 29. Vsaka kotlarnica mora dobiti vsaj en izhod, ki vodi pod milo nebo, z vrati, ki se odpirajo venkaj; za večje naprave kotlov je napraviti po potrebi več izhodov; kotlarnica pa ne sme služiti niti za redni prehod ali prevoz niti za druge namene, ki z obratom kotlov niso v neposrednji zvezi.

Prometni poti. 30. Parni kotel je treba vzdati tako, da je po številu kotlov eden ali več hodnikov, ki so široki vsaj 70 centimetrov in vodijo do ozadja zida, v katerem je kotel.

Kurjačevo mesto. 31. V kotlarnicah bodi kurjačevo mesto vsaj 2.5 metra globoko.

Kanali za pepel. 32. Ako so pri napravah kotlov pod kurjačevim mestom zbiralni kanali za odvod pepela, treba jih je namestiti tako, da dobé dva dohoda in da so primerno prostorni, dobro prevetrani in zadostno razsvetljeni.

b) Parni kotli.

Zakoniti predpisi. 33. Gledé sestave, postavljanja, poskušnje, revizije, strežbe in popravljanja parnih kotlov se opozarja na dotične zakone in ukaze.

Kotli pod milim nebom. 34. Pri parnih kotlih, ki se postavljajo pod milim nebom, mora biti kurjačevo mesto pokrito vsaj s prenosno streho.

Dohodi. 35. Kotlova platišča in galerije je treba narediti dostopna s trdnimi dohodi, oziroma stopnicami, ki naj imajo držaje; ti dohodi naj bodo kolikor moči blizu kurjačevega mesta. Pri večjih napravah kotlov je treba skrbeti za zadostno število trdnih dohodov na sprednji in ozadnji strani zidu za kotel.

Pri stalno nameščenih kotlih naj se varno pride do varnostne armature vsaj po lestvah.

Galerije kotlov. 36. Galerije kotlov je treba ograditi s trdno ograjo.

Zaklopnice za izpuščanje. 37. Pri kotlih, ki stojé v delavnicah ali pod milim nebom, je treba zaklopnice za izpuščanje vode in pipe primerno zavarovati, da nepoklicane osebe ne morejo manipulirati z njimi.

38. Kurjačeva mesta, dohodi do kotlov, manometri in aparati, ki kažejo višino vode, morajo imeti zadosti svetlobe, oziroma jih je razsvetliti. Razsvetljava.

39. Steklene cevi za višino vode je treba zavarovati s trdnimi obrambnimi tulci, ki pa ne smejo braniti, da se more natančno opazovati višina vode. Obrambni tulci.

40. Vsak parni kotel, ki naj se napolni, se mora dati varno zapreti od vseh kotlov, ki se obratujejo, v vseh cevni zvezah in uredbah za kurjenje s pripravami, ki delujejo zanesljivo. Zaporne priprave.

c) Parovodi.

41. Po delavnicah napeljana parovode je treba prevleči z ovojem za izoliranje, izvzemši cevi, ki služijo za kurjavo, in cevi za odvajanje pare, ki so že po svoji legi le težko dostopne. Izoliranje.

42. Da voda ne udarja, je treba na primernih mestih parovodov namestiti priprave za odvajanje vode. Odvajanje vode.

43. Iz varnostnih ozirov je dobro, da se v glavni parovod neposrednje za vsakim kotlom vstavi zaklopnica zoper vzvratno delovanje, oziroma če počí cev. Zaklopnice, če počí cev.

III. Naprave dinamskih strojev.

a) Strojnica.

44. Strojnico je treba zvezati z delavnicami, odvisnimi od dinamskega stroja, s signalnimi pripravami tako, da more ž njimi na eni strani strojevodja naznaniti v delavnicah, da je stroj začel delovati, na drugi strani, da se more stroj dati ustaviti iz delavnic. Signalna priprava.

45. Pri izbah za turbine je skrbeti za to, da se more priti brez nevarnosti v spodnji prostor turbine. Izbe za turbine.

b) Motorji.

46. Dele dinamskih strojev, ki se gibajo (zamašnjak, ročico, ovesno ojnico, prečko, prodirni konec betovega droga, vtikalo zobatega in čunjastega kolesa, vzvode sesalk i. d.) je treba, kolikor dopušča obratovanje in kolikor so v področju kretanja strežnika, tako ograditi, da je strežnik varen v izvrševanju svojega dela. Ograjanje.

Dinamski stroji, ki so postavljeni v delavnicah in niso neposrednje zvezani s pomožnimi stroji, naj bodo, ako niso že po svoji legi zavarovani, razen tega še v svojem celem obsegu zavarovani z ograjami.

Regulatorji. 47. Pri regulatorjih, ki se poganjajo z jermenem, je poskrbeti, da jermen ne more zdrčati.

Škatljice za mažo. 48. Škatljic za mažo, ki se gibajo, naj kolikor moči ne bode pri dinamskih strojih.

Kolesa na vodi. 49. Kolesa na vodi je v njihovem celem obsegu ograditi tako, da se ljudje in tvarina ne morejo zvrniti v jamo za kolo.

Vitli. 50. Pri vitlih je treba povsem pokriti kolesje in vretenico, pri ležečih vitlih tudi transmisijске vreteno; krov se sme zaradi mazanja, pregledovanja i. d. sneti še le tedaj, kadar so se poprej odpregle živali.

Prenos sile od vitla na delovni stroj bodi urejen tako, da delovni stroj, ki je še v teku, ne more dalje goniti vitla, ako se iznenada ustavijo vprežne živali.

Priprava za vrtenje. 51. Dinamski stroji, ki se po svoji sestavi ne morejo sami pognati, naj bodo opremljeni, ako znaša zunanji premer zamašnjaka več nego 1.6 metra ali ako je pri manjšem premeru težko priti do zamašnjaka, s pripravami, s katerimi se zavrti zamašnjak. Parni stroji, ki počivajo na parnem kotlu (lokomobili in drugi) morejo biti brez te priprave.

Ustavljanje. 52. Pri motorjih na vodi je treba, da se morejo ustaviti in raztakniti iz obratnega poslojpa, oziroma iz hiše za turbine. Priprave za ustavljanje (zatvornice, zapore in druge) je urediti, da se zapirajo tako tesno in vzdržujejo tako, da se motor na vodi slučajno ne more pognati. Pri popravah, odbijanju ledu itd. je treba kolesa na vodi ustaviti in podpreti s krepkimi podporami, oziroma aretovalnimi pripravami.

Turbine. 53. Pri turbinah za veliki pad mora biti na spodnjem delu vsake dovodne cevi luknja, skozi katero more človek.

Eksplozijski in sežigalni motorji. 54. Pri eksplozijskih in sežigalnih motorjih je treba s primernimi pripravami (vzvrtnimi zaklopnicami) odstraniti nevarnost vzvratnega zanetenja.

Stroji za elektriko. 55. Gledé strojev in uredeb, ki služijo za proizvodnjo, motorsko uporabo, pretvarjanje, hranjenje in vodenje električnega toka, se opozarja na „Varnostne predpise za naprave močnih tokov“, ki jih je sklenil elektrotehniški kongres na Dunaju v letu 1899. in izdalo in pregledalo elektrotehniško društvo na Dunaju.

IV. Transmisije.

Razstavljanje. 56. Vsak transmisijски konopec je urediti tako, da se dá ustaviti sam za se in neodvisno od obratnega stroja.

57. Tam, kjer hodijo ljudje, je treba zakriti vsa vretena, plošče za jermena, zobata kolesa in druge premikajoče se transmisijске dele, ki segajo nižje nego 2.0 metra nad podom, navpična vretena je treba obiti do 1.8 metra visoko od tal in pod zemljo napeljane transmisijске konopce varno pokriti.

Na premikajočih se transmisijskih delih ne bodi naprej molečih nosastih klinov, vijakov in drugih takih naprav ali pa jih je pokriti z gladkimi ovoji; vtikala zobatih in čunjastih koles je treba prav tako zakriti.

58. V neprestanih obratih, v katerih je treba redno streči transmisijam, tudi kadar so v teku, je ob tistih transmisijskih konopcih in vretenicah, ki so napeljani višje nego 4.5 metrov, namestiti odre s podnimi skobami in trdno ograjo.

59. Transmisijška ležišča je kolikor moči oskrbeti s samomaži.

60. Za strežbo stransmisij je pripraviti lestve s kavli, ki naj bodo tako narejene, da se kolikor moči zabrani, da ne zdrknejo ali spodrsnejo.

61. Za polaganje takih jermenov v času teka, ki so širji nego 40 milimetrov in ki z manjšo širino tečejo z več nego 10 metrov brzine v sekundi, je pripraviti položnike jermenov ali druge primerne priprave. Izvzeti so od tega jermeni na postopnih in pogonskih ploščah orodijskih in delovnih strojev.

62. Za odvržene jermene ali vrvi je poleg plošč za jermene in vrvi, ki trdno sedé na transmisijskih vretenih, napraviti trdne nosače.

63. Gonilce vrvi in jermenov, ki so v obsegu, v katerem se gibajo ljudje, je treba ograditi.

„Leteče“ jermene stoječih vitlov ter jermene, ki tečejo z brziho več nego 10 metrov v sekundi ali ki so širji nego 180 milimetrov, nadalje gonilce vrvi in verig je spodaj zavarovati, ako so nad prostori, v katerih se dela ali v katerih hodijo ljudje. To se mora zgoditi tako, da more jermen, vrv ali veriga, če se utrga, varno poteči.

64. Gonilni jermeni ne smejo imeti niti frfračjih koncev niti molečih vijakov ali zapon.

V. Delovni stroji in delovne uredbe.

65. Vsak motorsko gnani delovni stroj naj ima srednjo ploščo in razmikalne vile, ki se dadó zanesljivo pritrditi, oziroma kako drugo pripravo za

Ovoj.

Odr.

Ležišča.

Lestve s kavli.

Položniki jermenov.

Nosači jermenov.

Gonilci vrvi in jermenov.

Priprava za ustavljanje.

ustavljanje, s katero se dá brez nevarnosti hitro in varno delati.

66. Pogonske mehanizme in druge gibljive dele delovnih strojev in pomožnih uredbe je treba zakriti ali zapreti, ako so v obsegu, v katerem se gibljejo delavci, in bi mogla zaradi njih nastati nevarnost za delavce, in kolikor je to združljivo z rabo strojev.

Zlasti je treba:

- a) zakriti vtikala zobatih in čunjastih koles ter mesta, kjer prodirajo frikcijski konusi in ploščice, velike, brzo vrteče se pogone zobatih koles pa po možnosti povsem zapreti;
- b) ograditi pote, po katerih se pomikajo protiuteži, balansirji, centrifugalne kroglice in druge;
- c) z gladkimi kavicami preobleči naprej moleče nosaste kline, glavice vijakov in matice na vrtečih se vretenih in ploščah ter naprej stojee konce vreten, in zakriti ploščice za jermene ali zamašnjake ob večjem številu tur ali njih rame prevleči s polnimi ploščami — ako treba na obeh straneh;
- d) ako se material ne dovaja samotvorno ali s suportom ali z drugimi primernimi pripravami in ako dovoljuje to način obratovanja, na straneh, kjer vstopajo pari valjarjev, ukreniti primerne naprave, da roke ne morejo priti noter. Bodeče valjarje in nožata vretena je na vsak način zavarovati s pokrovi ali zasloni.

67. Vsak brus je treba urediti tako, da se dá ustaviti sam zase neodvisno od transmisije. Ploščice za brušenje in smirkanje, ki jih goni motor, morajo imeti okrogle izvrtane luknjice in na vretenu ne smejo biti pritrjene s klini. Za brušenje orodja je namestiti primerne priprave za polaganje. Ako presega brzina obsega takih plošč 10 metrov v sekundi, jih je treba opremiti z zadostno močnimi prestavnimi obrambnimi čepicami.

68. Ako dopušča način uporabe krožnih žag namestiti obrambno pripravo, je opremiti krožne žage na ozadnji strani žaginega lista z zagozdo, ki leži na njih, in del žaginega lista, ki je pod ploščo, na obeh straneh zakriti z obrambnim zaslonom, da se ga ne more nikdo dotakniti. Ako ni zanesljive priprave za dovajanje, je gorenji del žaginega lista opremiti s prestavno obrambno čepico.

69. Reservoarji, ponvi, kotli in druge odprte shranke, ki so globočje nego 0·85 metra ali ki so

določene, da se vanje devajo jedke, strupene ali vroče snovi, naj bodo primerno ograjeni ali zanesljivo pokriti, ako njih rob ni vsaj 0·85 metra nad podom ali nad mestom, na katerem stoji delavec.

70. Vodi za pare, pline, kisline, luge ali vroče tekočine, ki se stekajo v aparate, v katere more zlezti človek, morajo imeti zanesljive zaklopnice, katere se dadó varno zapreti, in se morajo kolikor moči dati zapirati s slepimi zarobki.

71. Lesene lestve naj bodo narejene iz zdravega nosilnega gradiva; kline je treba nepremično vdlati v lestvenike; z žebli pribite deske ali late niso dopustne za kline. Pri dvojnih lestvah se morata dati obe rameni zvezati s kavljji in ušesci; šarnire naj bodo pritrjene s ščenci ali z vreteni z matico.

VI. Vzpenjače, dvigalniki*), zabijači in umetna zabijala.

72. Pot vsake vzpenjače mora biti na vseh pristopnih mestih, izvzemši odprtine za nakladanje in vstopanje, odzdog vsaj do višine 1·8 metra tako opažena ali ograjena, da se ni moči približati tako, da bi bilo nevarno.

Na mestih za nakladanje in vstopanje v vseh nadstropjih je napraviti priprave (vrata, zgrade), ki s premikanjem koša samotvorno zapirajo okno vzpenjače, oziroma omogočujejo premikanje koša samo, če so vrata ali zgrade zaprte.

Pri vzpenjačah s kolesi na škripec ali s kolutniki (odprto spravlanje) je odprtine za nakladanje primerno zavarovati v zabrambo, da se ne zvrnejo osebe ali gradivo.

73. Vsak koš, ki ga rabijo tudi osebe, je opremiti s samotvorno lovilno pripravo ali brzinsko zavoro in pokriti z obrambno streho.

74. Pri neposrednje delujočih hidravličkih vzpenjačah, ki jih rabijo tudi osebe, je treba med krmilnim aparatom in gonilnim valjarjem vstaviti pripravo za zavarovanje, ki more zabraniti, da koš ne zleti prenašlo, če bi počila cev.

Ako oskrbuje en skupni akumulator več hidravličkih vzpenjač, je treba v vsaki posamezni cevi za tlak vstaviti vzvratno zaklopnico.

*) Koši z zavoro v mlinih so izvzeti od določil tega oddelka; za nje se naznanijo posebni obrambni predpisi.

Ploščice za brušenje in smirkanje.

Krožne žage.

Delovne uredbe.

Vodi.

Lestve.

Okno vzpenjače.

Koš.

Hidravličke vzpenjače.

Razsvetljava. 75. Vsaka odprtina za nakladanje in vstopanje bode zadosti svetla, oziroma razsvetljena.

Meja dviganja. 76. Na vsaki vzpenjači, ki jo goni motor, je urediti samostojni aparat za najvišjo in najnižjo mejo dviganja.

Ograjanje. 77. Pogonske mehanizme vzpenjač, elevatorjev, strmin z zavoro, žerjavov, prevoznih brezokrajnih vijakov i. d. je ograditi, ako niso že po svoji legi zavarovani. Protiuteži je treba namestiti v varnih potih in pokriti vsa gonila zobatih koles, ki so v obsegu, v katerem se gibljejo ljudje, ali ki so izpostavljena nenamerjani dotiki.

Vzpenjače, elevatorji in vse take dvigalne priprave naj bodo tako urejene, da za osebe, ki delajo spodaj, ni nikake nevarnosti, ako pade gradivo.

Navpične elevatorje je opaziti na dostopnih mestih, izvzemši mesta, na katerih se jim streže; v najnižjem nadstropju je napraviti v varstvo delavcev, ki strežejo, primerno močno streho.

Strmine z zavoro.

78. Strmine z zavoro je s primernimi pripravami, nastavnimi vozovi, zaporami strmin z zavoro, dvojnimi vrvmi, lovilnimi pripravami itd. urediti tako, da ne more biti zaradi navzdol držečih voz nobene nevarnosti za osebe, ki so na vznožju.

Zavorna priprava naj bode taka, da je zavora v mirnem položaju zaprta in se odpre samo, kadar se začne voznja (popustna zavora).

Žerjavi in vitli, zabijači in umetna zabijala.

79. Žerjave in vitle je opremiti z zaporno kljuko in tračno zavoro ali z drugimi zanesljivo delujočimi zavornimi pripravami. Ako naj se breme spusti po svoji lastni teži, mora biti pri dvojnih hodnikih nameščena padalna kljuka, ki zabrani hitri tek.

Pri zabijačih in umetnih zabijalih morajo biti pripravne obrambne stene za delavce, ki imajo pri tem delo, ter za varstvo v bližini se nahajajočih delavnic in prometnih potov.

Tekajoči žerjavi.

80. Tekajoči žerjavi, na katerih so vozniki žerjavov, naj dobé zadosti varne in ograjene odre ali galerije, da ne padejo z njih ljudje in gradivo. Vsa gonila zobatih koles je zakriti.

Nosilnost.

81. Na vsakem žerjavu je treba njegovo nosilnost razločno zaznamovati v kilogramih.

Prekušnja.

82. Vse vzpenjače naj preskusi, preden se rabijo prvokrat, kak izvedenec in to lahko opravi tudi tehniško izobražen obratni uradnik, in sicer jih je treba pregledati gledé strojne uredbe in lovilnih priprav, če se obremené s pripustnim največjim

koristnim bremenom. Nosilne organe je preskusiti z dvojno pripustno obremenitvijo, ki jo je pustiti vsaj 20 minut na prosto viseči vzpenjači.

Popreskušnja vzpenjač za osebe je ponoviti vsaj vsake tri mesce, popreskušnja vzpenjač za bremena vsaj vsakih šest mesecev.

Vse sestavine drugih dvigal, ki se uporabljajo, je vsaj vsako leto enkrat preskusiti gledé njihove nosilnosti in varnega delovanja; pri tem je za žerjave do všteti 25 bečev koristne teže uporabiti za 25 odstotkov povišano obremenitev, za žerjave z večjo nosilnostjo pa znašaj poskusno breme za 10 odstotkov več nego koristno breme.

O izvršenih poskušnjah je pisati zabeleške.

VII. Prevozne uredbe.

83. Kadar premikajo železniške vozove na industrijskih tirih človeška moč ali uprežne živali, je treba premikačem pripraviti zavorne krepelje, coklje, podstavne zagozde ali druge take reči. Ako premikajo uprežne živali, je treba uporabljati vsaj 2·5 metra dolge verige ali vrvi.

Ako se opravlja služba premikanja z motorsko silo, je treba ukreniti uredbe, ki so potrebne za redno železniško obratovanje.

84. Na železnicah za dovažanje gradiva, ki so v neravnem svetu, je treba poskrbeti za zanesljivo zaviranje ter zato pripraviti zadostno število vozil, ki se dadó zavirati.

85. Vrtilne plošče in premični odri se morajo v svoji pravi legi dati pritrditi s primernimi pripravami.

86. Kadar se nakladajo in razkladajo težka bremena, je treba uporabljene drsalne šine ali hlode zavarovati, da slučajno ne zdrknejo ali se prevrnejo, in po zimi je odbiti z njih led ter jih posuti s peškom, pepelom ali s čim sličnim. Vozove je treba s primernimi pripravami zavarovati, da se ne prevrnejo.

87. Nagibni vozovi morajo imeti zanesljive aretovalne priprave, s katerimi se ravna brez nevarnosti.

88. Kadar se prevažajo valjarji, cevi, cilindri, sodi i. d. je treba ukreniti pripravne obrambne uredbe, da se ne skotalijo.

VIII. Skladišča.

89. V skladiščih, ki so nad drugimi prostori, je treba dopustno največjo obremenitev za kvadratni meter označiti v kilogramih.

Premikanje.

Železnice za gradivo.

Vrtilne plošče in premični odri.

Nakladanje in razkladanje.

Nagibni vozovi.

Prevoz sodov i. d.

Obremenitev.

Zlaganje.

90. Kjer se gradivo zлага v večji meri drugo nad drugim, je treba s primernimi pripravami poskrbeti, da se zloženo blago ne zruši.

Skladišče goriv.

91. Zaloge tekočih gorivih snovi se smejo hraniti le v prostorih, ki so varni pred ognjem, ločeni od delavnic in izdatno ventilirani in kojih pód bodi nižje nego zemljišče okoli njih. Taka skladišča, v katerih je treba imeti pripravljeno tudi zalogo pripravnih gasilnih pripomočkov (pesek, pepel ali kaj sličnega), se ne smejo uporabljati niti za vkladanje drugih snovi niti za druge namene in v nje se sme iti samo z varnostnimi svetilkami.

V ostalem veljajo za vkladanje tekočih gorivih snovi odnosna določila min. uk. z dne 23. januarja 1901. l. (drž. zak. št. 12) o prometu z rudninskimi olji.

IX. Varstveni pripomočki.

Varstvo oči.

92. Delavcem, katerim bi mogla zaradi njih opravila nastati nevarnost za oči vsled parov, jedkih in vročih tekočin, drobcev, žarečega ali topljenega gradiva, je treba dati varstvene očale, varstvene zaslone ali krinke. Za varstvo drugih delavcev je narediti, ako treba, varstvene stene ali varstvene mreže.

Varstvo organov za dihanje.

93. Delavcem, kojih organi za dihanje so v nevarnosti zaradi plinov, par ali praha, je treba dati respiratorje, kojih vložek je po potrebi impregnirati s primernimi absorpcijskimi pomočki, ali pa druge namenu primerne varstvene pripomočke.

Vsi ti varstveni pripomočki morajo biti vsak čas snažni.

Drugo varstvo telesa.

94. Delavcem, za katere je zaradi njih opravila nevarnost, da si opečejo, premočijo ali ranijo noge, je treba dati namenu primerna obuvala.

Tistim delavcem, ki delajo z močnimi kislina, vročimi, jedkimi ali strupenimi tekočinami ali ki imajo delo s prevozom ostrorobnih ali ostrih predmetov, je treba dati predpasnike ali kože, oziroma, ako to dopuščajo posli, ki naj jih opravljajo, trdno usnje za roke ali rokavice iz trpežne tvarine, in ako je nevarnost, da se ranijo z žarečo ali topljeno tvarino, vrhu tega goljenke.

Delovna obleka.

95. Za opravljanje del z zdravju škodljivimi tvarinami, na primer z rumenim fosforjem, svinčnimi preparati, živim srebrom itd. ter pri zbiranju cunj, je treba dati delavcem posebne delovne obleke, in

skrbeti je treba, da se te obleke redno snažijo in shranjujejo.

96. Za izpraznjevanje posod, v katerih so močne kisline, vroče, jedke ali strupene tekočine in nimajo odtočnih pip, naj se pripravijo delavcem varnostne nategače, sesalke, nagibni jerbasi in kaj sličnega.

Varnostne nategače.

Prva pomoč.

97. V vsakem večjem obratu ter v vsakem obratu, s katerim so združene posebne nevarnosti za osebe, ki delajo v njih, bodi pri rokah za prvo pomoč potrebno gradivo (obvezila, pripomočki za ustavljanje krvi, okrepila, razkužila itd., po potrebi tudi prevozila); voditelji obratov in nadzorni organi jih morajo znati uporabljati.

X. Voda, prostori za umivanje, kopanje in garderobo.

98. V vsakem obratu mora biti poskrbljeno, da je pri rokah pitna voda in voda za umivanje.

Voda.

99. V vsakem večjem obratu, kjer se uporabljajo ali kjer nastajajo škodljivi, jedki ali strupeni plini, tekočine ali trdne snovi ali kjer se razvija hud prah, in kjer je sicer povod, da se zamaže telo, naj bodo za vsak spol ločeni prostori za umivanje in oblačenje s primernimi pripravami za umivanje.

Umivalnice.

100. V tistih večjih obratih, v katerih je za določene kategorije delavcev, da se zabranijo zdravju škodljive posledice, dana potreba, da dobro osnažijo telo, oziroma da se ohladé, je treba napraviti primerne kopalne uredbe z milom in brisačami.

Kopalne uredbe.

101. Ukreniti je treba, da se morejo obleke, ki jih delavci odložijo pred začetkom dela, primerno hraniti, da se varujejo zdravju delavcev škodljivih vplivov, bodisi z vlažnostjo, prahom ali škodljivimi pari.

Shranjevanje oblek.

XI. Stranišča.

102. Gledé števila in kakovosti stranišč se opozarja na stavbnopolicijske in zdravstvene predpise. Tam, kjer ni takih predpisov, naj velja za pravilo, da pride vsaj na vsakih 30 oseb po eno stranišče; pri tem naj bodo stranišča prostorni razsežnosti obrata primerno razdeljena.

Število in kakovost.

Ako so stranišča v kakem obratnem posloplju, je treba cevi za odpadke zvezati s cevmi za soparo,

ki segajo čez streho in imajo vsaj 25 centimetrov v premeru.

Stranišča, ki niso urejena za izpiranje z vodo, naj ne bodo v neposrednji zvezi z delavnicami, temveč naj bodo od njih ločena z dobro ventiliranimi prostori ali pokritimi hodniki.

103. Stranišča morajo biti dosti svetla, oziroma razsvetljena in tako urejena, da delavci, ki se mudé v njih, niso izpostavljeni slabemu vremenu.

104. Stranišča v večjih obratih je treba ločiti po spolu delavcev, dati jim ločene dohode in jih označiti z napisi.

105. Pri straniščih, določenih za moške, je treba narediti pisoarje. Cevi ali školke morajo biti narejene iz nepropustne tvarine in biti trajno nepremočljive.

106. Stranišča in pisoarji morajo biti vedno snažni; ako niso urejeni za izpiranje z vodo ali za posipanje s praškom iz šote, je treba kaj drugega ukreniti, da ne bo smrada.

§ 2.

Ta ukaz zadobi moč 1. dne januarja 1906. l.

Bylandt s. r.

Auersperg s. r.

Pisoarji.

Snaženje.

Razsvetljava in varstvo pred vremenom.

Ločitev po spolu.

Št.	Ime	Št.	Ime	Št.	Ime	Št.	Ime
1	...	1	...	1	...	1	...
2	...	2	...	2	...	2	...
3	...	3	...	3	...	3	...
4	...	4	...	4	...	4	...
5	...	5	...	5	...	5	...
6	...	6	...	6	...	6	...
7	...	7	...	7	...	7	...
8	...	8	...	8	...	8	...
9	...	9	...	9	...	9	...
10	...	10	...	10	...	10	...
11	...	11	...	11	...	11	...
12	...	12	...	12	...	12	...
13	...	13	...	13	...	13	...
14	...	14	...	14	...	14	...
15	...	15	...	15	...	15	...
16	...	16	...	16	...	16	...
17	...	17	...	17	...	17	...
18	...	18	...	18	...	18	...
19	...	19	...	19	...	19	...
20	...	20	...	20	...	20	...
21	...	21	...	21	...	21	...
22	...	22	...	22	...	22	...
23	...	23	...	23	...	23	...
24	...	24	...	24	...	24	...
25	...	25	...	25	...	25	...
26	...	26	...	26	...	26	...
27	...	27	...	27	...	27	...
28	...	28	...	28	...	28	...
29	...	29	...	29	...	29	...
30	...	30	...	30	...	30	...
31	...	31	...	31	...	31	...
32	...	32	...	32	...	32	...
33	...	33	...	33	...	33	...
34	...	34	...	34	...	34	...
35	...	35	...	35	...	35	...
36	...	36	...	36	...	36	...
37	...	37	...	37	...	37	...
38	...	38	...	38	...	38	...
39	...	39	...	39	...	39	...
40	...	40	...	40	...	40	...
41	...	41	...	41	...	41	...
42	...	42	...	42	...	42	...
43	...	43	...	43	...	43	...
44	...	44	...	44	...	44	...
45	...	45	...	45	...	45	...
46	...	46	...	46	...	46	...
47	...	47	...	47	...	47	...
48	...	48	...	48	...	48	...
49	...	49	...	49	...	49	...
50	...	50	...	50	...	50	...
51	...	51	...	51	...	51	...
52	...	52	...	52	...	52	...
53	...	53	...	53	...	53	...
54	...	54	...	54	...	54	...
55	...	55	...	55	...	55	...
56	...	56	...	56	...	56	...
57	...	57	...	57	...	57	...
58	...	58	...	58	...	58	...
59	...	59	...	59	...	59	...
60	...	60	...	60	...	60	...
61	...	61	...	61	...	61	...
62	...	62	...	62	...	62	...
63	...	63	...	63	...	63	...
64	...	64	...	64	...	64	...
65	...	65	...	65	...	65	...
66	...	66	...	66	...	66	...
67	...	67	...	67	...	67	...
68	...	68	...	68	...	68	...
69	...	69	...	69	...	69	...
70	...	70	...	70	...	70	...
71	...	71	...	71	...	71	...
72	...	72	...	72	...	72	...
73	...	73	...	73	...	73	...
74	...	74	...	74	...	74	...
75	...	75	...	75	...	75	...
76	...	76	...	76	...	76	...
77	...	77	...	77	...	77	...
78	...	78	...	78	...	78	...
79	...	79	...	79	...	79	...
80	...	80	...	80	...	80	...
81	...	81	...	81	...	81	...
82	...	82	...	82	...	82	...
83	...	83	...	83	...	83	...
84	...	84	...	84	...	84	...
85	...	85	...	85	...	85	...
86	...	86	...	86	...	86	...
87	...	87	...	87	...	87	...
88	...	88	...	88	...	88	...
89	...	89	...	89	...	89	...
90	...	90	...	90	...	90	...
91	...	91	...	91	...	91	...
92	...	92	...	92	...	92	...
93	...	93	...	93	...	93	...
94	...	94	...	94	...	94	...
95	...	95	...	95	...	95	...
96	...	96	...	96	...	96	...
97	...	97	...	97	...	97	...
98	...	98	...	98	...	98	...
99	...	99	...	99	...	99	...
100	...	100	...	100	...	100	...

Državni zakonik

za

kraljevine in dežele, zastopane v državnem zboru,

izhaja v založbi c. kr. dvorne in državne tiskarnice na Dunaju, I. okraj, Singerstraße št. 26, tudi v letu 1906. v nemškem, češkem, italijanskem, hrvaškem, poljskem, rumunskem, maloruskem in slovenskem jeziku.

Naročnina za celi letnik 1906 državnega zakonika v vsaki teh osmih izdaj znaša za en izvod — bodi, da se hodi ponj ali da se ta izvod pošilja poštne prost — 8 K.

Naročevati je treba v založbi c. kr. dvorne in državne tiskarnice na Dunaju, I. okraj, Singerstraße št. 26, kjer je moči dobiti tudi posamezne letnike in posamezne kose državnega zakonika.

Ker se državni zakonik naročnikom oddaja, oziroma pošilja samó, če se je plačala prej letna naročnina zanj, je ob enem naročilo priložiti zanj pripadajoči znesek; da se more hitro in brez pritožb vročevati po c. kr. pošti, je poleg natančnega naslova stanovišča povedati tudi dotični poštni vročilni okraj.

Posamezni letniki nemške izdaje se dobivajo:

Letnik 1849. za	4 K 20 h	Letnik 1868. za	4 K — h	Letnik 1887. za	5 K — h
1850. „	10 „ 50	1869. „	6 „ —	1888. „	8 „ 40
1851. „	2 „ 60	1870. „	2 „ 80	1889. „	6 „ —
1852. „	5 „ 20	1871. „	4 „ —	1890. „	5 „ 40
1853. „	6 „ 30	1872. „	6 „ 40	1891. „	6 „ —
1854. „	8 „ 40	1873. „	6 „ 60	1892. „	10 „ —
1855. „	4 „ 70	1874. „	4 „ 60	1893. „	6 „ —
1856. „	4 „ 90	1875. „	4 „ —	1894. „	6 „ —
1857. „	5 „ 70	1876. „	3 „ —	1895. „	7 „ —
1858. „	4 „ 80	1877. „	2 „ —	1896. „	7 „ —
1859. „	4 „ —	1878. „	4 „ 60	1897. „	15 „ —
1860. „	3 „ 40	1879. „	4 „ 60	1898. „	6 „ —
1861. „	3 „ —	1880. „	4 „ 40	1899. „	10 „ —
1862. „	2 „ 80	1881. „	4 „ 40	1900. „	7 „ —
1863. „	2 „ 80	1882. „	6 „ —	1901. „	6 „ —
1864. „	2 „ 80	1883. „	5 „ —	1902. „	7 „ 50
1865. „	4 „ —	1884. „	5 „ —	1903. „	9 „ —
1866. „	4 „ 40	1885. „	3 „ 60	1904. „	5 „ —
1867. „	4 „ —	1886. „	4 „ 60		

Prodajna cena za letnik 1905 se naznani začetkom januarja 1906. l.

Posamezni letniki v drugih sedmih jezikih počeni z l. 1870. se dobivajo po istih cenah kakor nemška izdaja.

Ako se naroči vsaj 10, toda poljubnih celotnih letnikov državnega zakonika na enkrat, se dovoli 20% popusta, ako se naroči vsaj 25, toda poljubnih celotnih letnikov državnega zakonika na enkrat, 25% popusta, in ako se naroči vsaj 35, toda poljubnih celotnih letnikov državnega zakonika na enkrat, 30% popusta.

NB. Tisti kosi državnega zakonika nemške izdaje, ki naročniku celó niso došli ali pa so mu došli nedostatni, naj se reklamirajo najdalje v štirih tednih potem, ko so izšli, in kosi nemških izdaj najdalje v šestih tednih po izdaji kazal in naslovnega lista k posameznim izdajam naravnost v c. kr. dvorni in državni tiskarnici na Dunaju, III. okraj, Rennweg št. 16.

Kadar ta rok izteče, se bodo kosi državnega zakonika izročevali samo proti plačilu prodajne cene ($\frac{1}{4}$ pole = 2 strani po 2 h).

Ker so v nemški izdaji vsi letniki od l. 1849. naprej, in v izdajah ostalih sedmih jezikov vsi letniki od leta 1870. naprej popolnoma dopoljeni, se dobiva ne samó vsak posamezni letnik za zgoraj omenjeno prodajno ceno, ampak tudi vsak posamezni kos vseh teh letnikov za prodajno ceno ($\frac{1}{4}$ pole = 2 strani po 2 h) iz zaloge c. kr. dvorne in državne tiskarnice; potemtakem je vsakemu moči dopolniti nedostatne (pomanjkljive) letnike ter si liste urediti po tvarini.